

Реферат на тему: "Михайло Грушевський"

Михайло Грушевський

Реферат

на тему:

"Михайло Грушевський"

(1866 — 1934)

План

1. М. Грушевський - видатний вчений, історик.
2. Народження і навчання Михайла Грушевського.
3. Трудова діяльність вченого, історика, першого президента України.
4. Значний внесок в книгу "Історія України".
5. Смерть Михайла Грушевського.

В історії української науки і культури кінця XIX — першої третини XX ст. одне із почесних місць по праву належить Михайлу Сергійовичу Грушевському — видатному вченому, людині широкої ерудиції, надзвичайної працьовитості. Володіючи енциклопедичними науковими знаннями, здатністю всебічно аналізувати і в художній формі відтворювати історичні процеси, він яскраво виявив себе в багатьох галузях знань: історії, археографії, літературознавстві, фольклористиці та ін. Але насамперед М. С. Грушевський — це визначний історик і патріот свого народу, який створив перше найбільш повне, узагальнююче дослідження з історії України від найдавніших часів до другої половини XVII ст. Наукова концепція М. С. Грушевського ґрунтується на органічній єдності високого професіоналізму викладу матеріалів, глибоких знаннях літератури і джерел та оригінальності їх трактування.

М. С. Грушевський як політик пройшов шлях від засновника національно-демократичної партії Галичини і Товариства українських поступовців у Києві до творця засад української незалежної держави. Він був головою Центральної Ради, а згодом визнав Радянську владу на Україні і висловив готовність служити їй. Змінювалися його погляди, еволюціонували суспільно-політичні концепції, філософське сприйняття життя. Але любов до свого народу і до історичної істини для нього завжди були вищим мірилом в науковій творчості і політичній діяльності. Він був сином своєї епохи, тому в житті та діяльності М. С. Грушевського, як і багатьох інших визначних діячів України, з усією глибиною відбилася трагічна історична доля розчленованих політичними кордонами українських земель, що були позбавлені власної державності. Як вчений і політик М. С. Грушевський боляче переживав за долю свого народу.

М. С. Грушевський народився 17 вересня (за ст. стилем) 1866 р. у Холмі (нині — Республіка Польща) в сім'ї вчителя. Дитячі роки проходили далеко від рідних місць (сім'я переїхала спершу в Ставрополь, а згодом на Кавказ). Проте, почуття любові до

рідного краю залишалося у нього на все життя.

Захоплення історією розпочалося після зарахування у 1880 р. М. С. Грушевського до Тифліської гімназії. Тут він багато читав, знайомився з творами М. І. Костомарова, П. О. Куліша, М. О. Максимовича, А. Л. Метлинського, А. О. Скальковського та інших відомих істориків, фольклористів, етнографів.

Велику роль у визначенні подальшої творчої долі М. С. Грушевського відіграв журнал "Киевская старина", який він називав своєю справжньою школою. Настійне прагнення до більш глибокого вивчення історії українського народу привело його до Київського університету (1886 — 1890). Однак молоду людину, яка мріяла про справжню науку, спіткало перше розчарування. За його ж свідченням, "ті роки... належали до сумних часів російських університетів.

Обдарований юнак продовжував наполегливо і самовіддано навчатися. В університетські роки під керівництвом одного з найвизначніших істориків того часу професора В. Б. Антоновича він робить перші кроки в науці. Один з ранніх творів молодого історика "Южнорусские господарские замки в половине XVI века" засвідчив, що на науковому обрії з'явився вчений, здатний оригінально й глибоко викладати свої думки. На третьому курсі він береться за дослідження Київської землі (від часів Ярослава Мудрого до кінця XIV ст.), яке завершив у 1890 р.

По закінченні університету йому запропонували місце стипендіата на кафедрі російської історії. Протягом чотирьох років М. С. Грушевський готував працю "Барське староство", яку, незважаючи на певні труднощі з пошуками документальних матеріалів, успішно захистив у травні 1894 р. як магістерську дисертацію. З цього року почався новий етап у житті 27-річного вченого. За рекомендацією професора В. Б. Антоновича він переїздить до Львова, де очолює кафедру "всесвітньої історії з спеціальним оглядом на історію Східної Європи". Відтоді протягом 19 років (до 1913 р.) діяльність М. С. Грушевського пов'язана з Львівським університетом, науковим і суспільно-політичним життям Галичини. Першим і основним завданням історика стала підготовка та читання курсів університетських лекцій з історії України, які з часом лягли в основу багатотомної монументальної праці "Історія України-Руси". Іншим важливим напрямом його діяльності була робота в Науковому товаристві ім. Шевченка. В 1897 р. він офіційно очолив його, одночасно залишаючись головою історичної секції і археографічної комісії. Це був період інтенсивної наукової і організаторської діяльності М. С. Грушевського. Завдяки його старанням зросли фонди бібліотеки, почала випускати перші книжки друкарня, було засновано музей, створювались різні за напрямами наукові комісії. Найбільш вагомим досягненням товариства стала підготовка "Записок Наукового товариства".

Одночасно під редакцією вченого регулярно виходили джерелознавчі видання, зокрема чергові томи "Жерел до історії України-Руси", "Українського архіву", "Збірника" та ін., які відіграли важливу роль в подальшому розгортанні історичних досліджень.

Значним був внесок М. С. Грушевського і в діяльність ряду Інших науково-

дослідницьких комісій товариства, які готували численні праці з історії права, етнографії, статистики, бібліографії. За його ініціативою з 1898 р. почав виходити "Літературно-науковий вісник", що відіграв важливу роль у популяризації наукових знань і відображав різні погляди на ті чи інші процеси в культурному житті України, особливо її західних регіонів.

Як голова Наукового товариства ім. Шевченка він постійно піклувався про підготовку плеяди молодих, талановитих вчених, які зробили значний внесок у розвиток українознавчих досліджень.

М. С. Грушевський повернувся до своєї давньої мрії — написати книгу з історії України, яку він уявляв "короткою і загальноприступною". Реалізації цього задуму сприяв ряд обставин. У 1903 р. М. С. Грушевський одержав запрошення від Вільної російської школи в Парижі для читання курсу лекцій з історії України. На основі прочитаних лекцій вчений протягом літа 1903 р. підготував російською мовою "Очерк истории украинского народа", який, незважаючи на певні труднощі (видавці відмовляли у публікації у зв'язку з тим, що схема викладу матеріалу книги розходилася з офіційною), у 1904 р. побачив світ. Однак вчений не задовольнився лише цим варіантом. Захопившись українським і світовим мистецтвом, він, як пише, "став підготовляти видання ілюстрованої історії України, котре випустив потім, 1911 р., і воно мало великий успіх: протягом півроку розійшлося перше видання в 6 тис. примірників, і було повторене слідом, ще з більшою кількістю ілюстраційного матеріалу". Книга користувалася великою популярністю серед читачів: у доповненому вигляді вона неодноразово перевидавалася у наступні роки.

Поєднуючи наукову роботу з культурно-освітньою, М. С. Грушевський зробив значний внесок у реорганізацію шкільної освіти в Галичині, відродження діяльності "Товариства любителів українського мистецтва" (1905), створення національного театру у Львові та організацію видавничого товариства.

Перше десятиріччя нового, ХХ століття внесло корективи в творче життя М. С. Грушевського. Певна демократизація всіх сфер життя в країні під впливом буржуазно-демократичної революції 1905 — 1907 рр. відкрила вченому можливість відвідувати багато міст Лівобережної, Слобідської та Південної України і розширити науково-організаційну діяльність. М. С. Грушевський виступає ініціатором переведення до Києва "Літературно-наукового вісника" та ряду інших наукових журналів. У 1907 р. під його керівництвом у Києві було засновано Українське наукове товариство, яке, незважаючи на труднощі, почало видавати "Записки УНТ" та журнал "Україна". Одночасно вчений розгорнув інтенсивну публіцистичну діяльність. Він друкує статті, присвячені тогочасним подіям в багатьох газетах та журналах.

У 1907 р. він видав книгу "Про старі часи на Україні", де в популярній формі виклав основні події історичного минулого українського народу.

Перша світова війна докорінно змінила життєві і творчі плани М. С. Грушевського. З Карпат, де він перебував на відпочинку, вчений переїхав до Відня, а пізніше до Італії та Румунії. І нарешті у листопаді 1914 р. йому вдалося здійснити свої прагнення і

повернутися до Києва. Але царські сатрапи зустріли його негостинно. Вони висунули проти нього безглузді звинувачення у шпигунській діяльності на користь Австро-Угорщини, заарештували його і, вчинивши принизливі допити, згодом відправили на заслання в Симбірськ і Казань. Лише завдяки клопотанню з боку Російської академії наук, він повернувся до Москви. Це дало змогу вченому знову зайнятися науковою роботою.

В період з березня 1917 до квітня 1918 р. М. С. Грушевський вів активну політичну діяльність як голова Центральної Ради і перший президент УНР. В цей час він чимало зробив для відродження української державності, обґрунтовуючи свої погляди у ряді публіцистичних статей та державних документів, які відзначалися прагненням автора відобразити в них суть історичного моменту. Ці праці заслуговують нині серйозного вивчення.

Після гетьманського перевороту М. С. Грушевський відійшов від політичних справ. Деякий час він знаходився на нелегальному становищі у Києві, а з березня 1919 р. почався емігрантський період в житті вченого. Перебуваючи в Празі, Берліні, Женеві, Парижі та інших містах, він займався переважно науковою діяльністю: готував і публікував ряд наукових праць.

М. С. Грушевський писав також і художні твори. Ще в юнацькі роки він надрукував ряд оповідань ("Бех-аль-Джугур", "Бідна дівчина", "Божий попуст", "П'ятниця"), але ряд його новел так і не вийшов друком.

Перебуваючи в еміграції, М. С. Грушевський не поривав зв'язків з Україною. Він підтримував інтенсивне листування з діячами культури і науки, уважно стежив за подіями суспільно-політичного життя, що відбувалися на рідній землі. Поступово у нього визріли думки про можливість повернення на батьківщину. Після кількох років переговорів між представниками радянських властей та М. С. Грушевським йому нарешті дозволили в'їзд в країну (7 березня 1924 р. сім'я Грушевських була вже в Києві).

На Україну М. С. Грушевський повернувся уже як визнаний лідер в історичній науці. Він обирається академіком ВУАН (1924), очолює ряд комісій, секцій в системі академії, активно включається в її різнопланову діяльність, зокрема по виданню журналу "Україна", "Записок історично-філологічного відділу ВУАН", "Наукового збірника", "Студій з історії України", ряду збірників та окремих книг.

Визнанням великих заслуг Грушевського-вченого стало обрання його в 1929 р. дійсним членом Академії наук СРСР. Однак невдовзі ситуація змінилася. Лабети сталінщини не обминули і М. С. Грушевського. Навколо нього виникла атмосфера недовіри, а то й ворожнечі. Утворилася опозиція із числа політичних діячів та вчених, яка розгорнула проти нього систематичне цькування. В березні 1931 р. М. С. Грушевський змушений був залишити Київ і переїхати до Москви. Тут його заарештували (інкримінували участь у так званому Українському національному центрі), але через деякий час звільнили.

Незважаючи на вік і стан здоров'я М. С. Грушевський продовжує багато працювати:

відвідує архіви та бібліотеки Москви, займається літературознавчою роботою. Він був ще повний наукових задумів. Та все пережите дало знати про себе. 25 листопада 1934 р. під час відпочинку та лікування у Кисловодську М. С. Грушевський помер.

На смерть визначного вітчизняного історика відгукнулися із болем втрати його численні шанувальники. А газета "Правда", висловлюючи тогочасну оцінку його діяльності, все ж називала його "видатним буржуазним істориком України". Велич зробленого ним тоді не спроможні були повністю замовчати офіційні кола. 26 листопада в республіканських газетах було надруковано урядову постанову, в якій зазначалося: "Зважаючи на особливі наукові заслуги перед Радянською Соціалістичною Україною академіка Грушевського М. С., Рада Народних Комісарів УРСР постановила:

Поховати академіка Грушевського в столиці України — Києві.

Література:

В.А.Смолій, П.С. Сохань "Видатний історик України".

Рубін О.А. "Історики України"